

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dus la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în întruul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Anul III.

Orice inserate,

se plătesc pe serie sau linia, cu litere merunte garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la a doua și a treia câte 6 cr. v. a. și peste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public.

Prenumeratiunile se pot face în modulu celui mai ușor prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptul la Redacțiunea Diariului

„Observatoriul“ în Sibiu.

Nr. 79.

— Sibiu, Mercuri 1/13 Octob. —

1880.

Legi electorale. Activitate, sau Resistența pasivă.

VI. Se pare că memorialul dlui Jos. Hossu totu avuse oșese-care efectul asupra ambiției cătoruva barbati de statu din Ungari'a, că-ci tocma pe timpul alegerilor din 1872 ne pomeniramu în Juniu acelu anu cu ministrul-presedinte comitele Melchior Lonyay la Clusiu, unde invită și pe cei doi mitropoliți, spre a se consulta asupra tinutei politice a romanilor. A mersu numai mitropolitul dela Blasiu, era cel delat Sibiu s'a escusatu cu nepotintii'a cea mare la care ajunsese. Resultatul acelu incercari ale comitelui Lonyay pote fi cunoscutu la ori-cine din actele publicate pe largu în „Transilvani'a“ din a. 1875 Nrii 4 și 5 sub titlu: Acte prealabili și memorandumu dela Blasiu 1872. Dara dupa ce fanaticii nostri — că-ci și noi avem fanatici — inca totu mai facu calu de batalia din acelea acte, și dupace fariseii nostri — că-ci și noi avem farisei — inca totu mai intorcu ochii spre ceru și multiamescu lui Jehova, că ei sunt „Koscher“, n'au mancatu carne „Trefi“ cu vamesiisi cu pecatosii, — la unii și la alții avem se la tragemu cu alta ocașune masc'a de pre față. Aci observamu numai atata, că una din cauzele pentru care c. Lonyay a cadutu în urgi'a magiarilor și a trebuitu se se exiledie elu pe sinesi, a fostu și incercarea sa de a inpaca pe romani cu magiarii.

Dupa caderea lui Lonyay s'a luat în reviziune de către alții legea electorala și asia abia în a. 1874 a esitu art. de lege XXXIII, prin care s'a disu, că se modifica și intregesce nu numai legea electorala a Ungariei (art. V din 1848), ci și a Transilvaniei (art. II 1848.) Pe acestea le cunoșcemu bine din critic'a facuta lor până acilea; se vedemu și cum s'au modificatu în 1874, pentru-că dupa aceea se ne castigamu celu pușinu în cestiunea legii electorale, toti romanii din ambele tiri, o basa comuna de discussiune.

§. 1. Dreptulu electoral pentru deputati la dieta iu au toti indigenii și cetatenii naturalisati, căti implinescu condițiunile coprinse în §§-ii 1 et 2 din art. V dela 1848 și în §§-ii 3 et 4 din art. II alu aceluasiu anu. Femeile n'au dreptu de

alegere. Adeca în Transilvani'a se dă din nou sufragiu universale la toti orasienii, la toti nobilii, la toti secuii liberi, fara nici-unu censu, era immens'a maiortate a celorulati locuitori este și remane supusa la censu greu și de aci înainte. Din contra locuitorii Ungariei au și dupa acesta lege modificata, unu censu neasemenatu mai micu, decatu este celu incarcatu pe cerbicea poporului nenobile, neprivilegiatu din Ardelu.

§. 2 s'ar para că lipsesce pe nobili de sufragiu universale, candu enuntia, că de aci incolo nimeni nu mai pote pretinde dreptu electoral fara nici-unu censu, numai pe temeulu privilegiulu avutu până în 1848; adage inse la momentu și intr'unu resufletu, o contradicțiune flagranta dicindu, că toti nobilii căti se afla inscriși în listele electorale incependu dela 1848 până în a. 1872, sunt și remanu alegatori fara nici-unu censu, până la mórtea lor.

Luandu amana list'a electorale din 1872 în aceea afi nu numai pe nobilii vechi, căti mai sunt în viața, ci și pe totii junii căti erau de ani 20. Numerati'i pe toti și veti afla, aici în Transilvani'a, totu unu numeru de peste 70 mii alegatori privilegiati, cari voru scadea numai successive în 20 până 30 de ani. Asia dara privilegiulu se mai conserva inca pe o generațiune intréga.

§. 3 dă dreptu electoral activu: a) la toti locuitorii, căti au câte o casciora cu trei incaperi, de ex. 2 chilii și 1 camera, fara nici-o considerare a valórei ei; b) la toti căti au vreo bucatia de locu, alu carui venitu curatu anuale este evalvatu la 16 fl. v. a.; asia dara o gradina, sau vreo 2 jugere de pamentu la hotaru și altu nimicu.

Dupa §. 4 au dreptulu elect. în Ungari'a, că și mai înainte, toti proprietarii de $\frac{1}{3}$ de sesiune, adeca circa 6—7 jugere, sau și mai pușinu, daca platescu atata fonciera, căta se vine pe $\frac{1}{4}$ de sesiune (mosiia tieranésca mica).

Esceptiuni: În 5 comitate, Baci-Bodrog, Temesiu, Torontalu, Carasiu (Lugosiu) la care s'au incorporatu parti din graniti'a militaria, și Severinu (Caransebesiu), pe unde adeca mai nu sunt magiari, alegatorii trebue se aiba câte 10 jugere (pogóne) de câte 1600 stanjini □; era în comitatele Solnoco

de mijl., Crasn'a, Zarandu, Cetate de pétra (rupte dela Transilvani'a), cum și în Jasigi'a și Cumani'a se aiba numai câte 8 jugere de câte 1200 □.

Curtea, gradin'a, vii'a, agrulu, livad'a, se considera totu în pamentu cultivatu.

Asia a remasu în Ungari'a; adeca legea din 1848 se modifică la 1874 în sensu si mai liberale, de si acolo inca, cu multe anomalii și nedreptatiri.

§. 5 modifica legea electorala a Transilvaniei, relativa la comunele mari și mici rurale (sate), inse éta cum:

Sunt alegatori: a) toti căti voru documenta din catastru, și din registrele celelalte, că platescu fonciera directa dupa unu venitu curatu din economi'a lor de 84 fl. și relative de 79 fl. 80 cr. sau și numai de 72 fl. 80 cr.; b) cari avendu alte venituri în suma de 105 fl. pe anu, platescu contributiune directa dupa aceea. Adeca la orasie este de ajunsu unu venitu numai de 16 fl.; din contra în comunele rurale se cere se aiba venitu curatu de 5 și 6-ori mai mare!

§. 6 mai dă dreptu electoral inca și: a) la cei ce platescu foncier'a casei dupa venitul ei de 105 fl. sau b) dupa alta proprietate ce dă totu acelu venitu, sau c) daca negutiatorii și fabricantii arata că sunt taxati dupa unu venitu de 105 fl.; d) la toti profesionistii din cetati și orasie, căti platescu contributiune că dupa unu venitu de 105 fl. ori ilu au ori nu; e) la cei ce lucra cu câte 1 sodalu.

Dupa §. 7 mai sunt alegatori și cei cari au salariu dela intreprinderi private câte 700 fl. și functionarii statului, daca au macaru 500 fl. salariu.

§. 8 tine, că celu ce voiesce se fia alegatoriu, trebuea se fia fostu inscrișu în registre cu censulu cerutu de lege, cu 1 anu înainte.

§. 9 repete și largesce privilegiulu de alegatoriu pentru clasa asia numitoru honoratori, membrii academici, professori, artisti academici, doctori, advocati, notari publici, ingineri, chirurgi, apotecari, economi cu diplome, silvicultori și montanisti, parochi, capelani, notari comunali, invetiatiori (docenti), inca și pazitori de baiati în asia numitele gradine de baiati.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Cunoscintiele mele cu vice-cancelariulu br. Franciscu Reichenstein.

(Naratiune dedicata fiului, fiiceloru și gineriloru mei.)

S'a cerutu se se faca lumina. Eu am promis și pe cătu voi mai fi în viața, me voi tinea de promisiune. Ce nu voi apucă se facu eu, veti implini voi și anume tu fiulu meu. Fusesem decisu, că se iau unele secrete cu mine în momentu, altele se le lasu, că se le scoti numai tu dupa mórtea mea la lumina. Ei inse me silescu, me impingu că se spunu acuma totu ce sciu. Voi aprinde lumina usitata, până ce voru veni alții cu felinarie de lumina electrica, care fulgera. Va dorea pe multi, ci incași se va curatí atmosfer'a morala, ingrecata de gazuri mephitice, și voru scí cu totii, care cu cine are a face.

Presedintele Asociatiunei transilvane Andreiu br. de Siagun'a me chiamase dela Brasiovu că se asistu în calitatea mea de secretariu la siedinti'a comitetului din Novembre 1862 și — că „se mai vedemu inca și de alte afaceri de a le nostre.“ Se asteptă în acelea dile concessiunea dela Vien'a pentru tinerea unu i Congressu nationale, că preparatoriu pentru diet'a ce era se se deschida în anul urmatoriu 1863. Ori-candu eram chiamatu la Sibiu, imi caută se petrecu în afacerile de aici câte 5—6 dile. Dela Oct. 1860 până în Octob. 1865 mi s'au intemplat 14 caletorii de acestea. A dou'a di presedintele me invită, nu mai sciu prin cine, la mеса.

— „Se venit, că va fi și br. Reichenstein la Esc. Sa.“

— „Cine este acelu br. Reichenstein?“

— „Apoi nu sciti? E consiliariu de curte, a fostu conscolariu cu domnulu B. L. Popu, și are se se faca mai mare.“

Atunci mai antaiu audisemu numele Reichenstein.

Celu pușinu cu 10 ani mai tineru de cătu mine, dupa aceea aruncatu din Transilvani'a în servitiulu statului la Oradea-mare și pe airea, nu avusem ocașune de a'i face cunoscinti'a.

În timpul mesei me pomenescu că se ia în discussiune ferbinte cestiunea calei ferate transilvane, asupra careia cetatile Sibiu și Brasiovu se atlau în disensiune mare de optu ani. Br. Reichenstein ajutatu de br. Siagun'a, se incercă în totu modulu se me convinga, că statulu Austriei nu pote se dea Transilvaniei cale ferata mai lungă, decatu numai dela Aradu până la Sibiu și Turnu-roșiu; eu inse și toti brasiovenii eramu prea bine informati dela Vien'a prin Carolu Maager și prin ceilati sasi fruntasi de acolo, că în dio'a în care aristocratii magiari din Transilvani'a se va induplecă se între în senatulu imperiale, ministrulu Schmerling et consortes le va dá concessiunea pentru calea ferata Oradea-Clusiu și Brasiovu, curatu asia, precum o vedemu acuma, cu o ramura intinsa și până la Sibiu. Cestiunea calei ferate se prefacuse de multu în cestiune politico-nationale, că mijlocu de trafica politica: Do ut des, facio ut facias. Dn. vicariu Pope'a isi va aduce de siguru aminte de acea scena.

Pentru acesta me chiamarati voi la mеса? Cugetai în mine și me departaiu. Br. Reichenstein me asteptă pe strada conversandu cu alții. Cum ajunsu la densii, me luă de brațu dupa datin'a ce avea.

„Dumneavóstra aveti o fabrica de charthia? Wie viel Chlorkalk, Kupfervitriol, Eisenvitriol brauchen Sie jährlich?“

Îi spuselu, că Chemicalii de acestea, apoi petra acra, resina destilata, colofoni, acidu de sare, și multime de colorii ne trebuescu pe anu în suma de câte 18 până la 25 mii florini, dupa cum ceru conjuncturele comerciale, că se lucramu peste anu mai multu și mai pușinu, fabricate în valóre de 90 până 100 mii.

Consortiulu de industriari alu baronului Reichenstein infintiase tocma pe atunci, pe lângă fabric'a de stearinu dela Sibiu, inca și alta de chloru și a trei'a la Orlatu de scarmanatu lana diu petece.

Din acea di eu, sau mai bine consortiulu fabriciei nostre, intraramu cu br. Reichenstein și cu fabricele lui în relatiuni comerciale, care au duratu până dupa catastrofa cea mare finantiale din a. 1873 candu lumea industrială și comercială austriacă a perdutu peste șapte sute de milióne (dupa alții peste unu miliardu) fl. Totu în acelu anu s'au dusu și din piati'a Brasiovului celu mai pușinu doue milióne, din cari 400 de mii la minele de feru și de arama în Secuine (unde a perdutu și mitropolitulu Siagun'a 28 mii din fonduri), 600 mii la fratiu Sotiru Manciu, vreo 200 mii la case armenesci, celelalte sume la multime alții de diverse nationalitati, între cari și fabric'a dela Zernesci, cu câteva dieci de mii. Sibieniloru nu le-a amblatu mai bine și anume doue fabrice ale consortiului Reichenstein au lútu atunci lovitur'a de mórte.

Dara relatiunile politice? Pușina patientia și le veti aflá.

Cu ocașiunea Congressului nostru nationale tinutu în Aprile 1863 la Sibiu, că preparatoriu pentru dieta, se petrecusera cu mine câteva scene, care nu se potu uitá în tóta viața, prin urmare credu că multi din membrii aceluia le mai tinu bine aminte. Pecatu de Ddieu, că în acelu Congressu nu avuramu nici-unu stenografu, sau incași nu a fostu aplicatu nici unulu.

În presér'a Congressului tinendu-se o conferentia de 18 insi în resiedinti'a mitropolitana, seniorulu casei me infruntă aspru, că-ci provocatu de celalatu presedinte și de alti cătiva barbati de ai nostri, preparasemu unu proiectu de regulamentu alu casei, spre a evitá nu numai perderea timpului pretiosu, ci și unele conflicte personali, care se oscau câte-odata între cei doi presedinti. „Regulamentulu suntemu noi“, imi dise presedintele Andreiu în audiulu tuturor.

În dio'a de adunare cerusem si eu cuventulu; dara n'am terminatu unu periodu, pe candu acelasu presedinte mi'lu și luă și continuă a vorbi densulu.

Treceamu pe atunci în ochii sei de opositiunariu în cestiunile cele mai grave, din câte erau la ordinea dilei. Se factu sgomotu mare în sala și pe ga

§§-ii 10, 11, 12 coprindu categoriile celor lipsiti de dreptul electoral.

§. 13 are conditiunile dreptului passiv, adica alu eligibilitatii, daca ne e permisa aplicarea acestui barbarismu. Candidatul se fia trecut (numai) de 24 ani si se cunoasca limb'a magiara.

Acestea doue conditiuni ar fi potutu deschide si pana acum ochii multora, carii suferu de orbula gainei.

Nu mergemu mai departe in analis'a legi din 1874 care coprindu 121 §§-i si este — ceea ce trebuia se o spunemu din capulu locului — in câteva parti ale ei atatu de incurcata si confusa, in catu omu se fia, care se o póta intielege bine.

Este redactata in adinsu cu maiestria. Unu adeveru inse ese curatu cá lumin'a sórelui si acela este, cá prin acésta lege censulu din Ungari'a s'a urcatu pentru poporatiunea rurale la 10 fl., éra in Transilvani'a la 18 fl. 48 cri dare de pamentu, fonciera, pre langa care mai vinu celelalte tóte, fára a se computa in censu. In acelasu timpu „nemesii“ sunt toti alegatori, éra pe la cetati si orasie toti sarantocii cáti platescu cáte 1 fl. 60 cri contributiune directa. (Va urmá.)

Transilvani'a.

Nr. 150. Metr.

Cerculariu mitropolitanu.

Avendu in vedere conclusulu congressualu din 22 Octobre 1878 Nr. 272, prin care s'a precisatu durat'a periodului congressualu de atunci, avusemu intentiunea de a convocá procsimulu congressu nationalu-bisericescu pe 1/13 Octobre a. c. adica pe acelu terminu, care in combinarea §§-loru 150 pana 152 din statutulu organicu mi se vedea a coresponde conclusului provocatu, si acésta intentiune mi-a fostu mai alesu indemnulu, candu prin emisulu metropolitanu din 12 Iuliu a. c. Nr. 107 facuiu iniciativ'a pentru alegerea deputatiloru congressuali pe unu periodu nou de trei ani.

Dupace inse in decursulu timpului am aflu cu adenca parere de reu, cá in stadiulu actualu alu desvoltarii institutiuniloru nóstre bisericesci regulate prin statutulu organicu, restimpulu de doi ani, care in curéndu va espirá dela congressulu din urma, nu a fostu si nu este de ajunsu pentru a se potea aduná si prelucrá materialulu pentru unu congressu nou, mai alesu in unele cestiumi de mare

leria, in catu presiedintele fu silitu se'mi dea cuventulu; acum inse eu amaritu in sufletulu meu, diseiu, nu mai sciu ce, si'mi luaiu loculu.

Dupace se adoptase adress'a homagiála, siedinti'a se suspinse pe 15 minute, spre a ne consultá despre alegerea membriloru deputatiunei pentru Vien'a. Se facura grupe grupe. In grup'a unde erau ambii mitropolitii, propuse unulu si pe comericiantele betranu D. Fogarasi dela M. Osiorheiu.

„N'am obicei se me infaciosiediu la imperatulu in societate de siusteri.“

Acestu refusu atatu de bruscu alu presiedintelui Andreiu audiendu'lu, imi sarí si mie in nasu si me irritá atatu de multu, in catu cu nici-unu pretiu nu am voitu se facu parte din acea deputatiune, „cá-ci,“ diseiu eu, „daca Fogarasi siusteru, si eu siusteru.“ Elu comericiantu, eu industriariu, nici consiliariu, nici protopopu, nici macaru popa cu barba lunga; asia noi voimu se fimu si se remanemu siusteri, cari nu mergu pe la imperatulu, si n'am mersu.

Cu tóte acestea, de ce eram se patiu, nu am scapatu.

Afurisitul de agentu dela Drezda ne trimisese unu directoru technicu anume Exner din Silesi'a prussiana, care avea cea nevoia (calcatura, stropsielá = morbus comitalis), in catu eramu in periculu de a'lu vedea odata trantitu intre machine si cu tóte ósele sfarmate.

„Mergi pentru Ddieu si cauta undeva unu altu technicu, pe care se'lu vedi si cunosci bine in persóna. S'au anuntiatu unufu dela Prag'a. Vei stá vreo 3—4 dile si in Vien'a, cá se regulede cu institutul de creditu, cu J. M. Miller et Comp., se mai studiedi si conjuncturile“ imi disera membrii consortiului nostru.

Abia ajunsu la Vien'a, venerabilele meu amicu d. Dimitrie Moldovanu aflandu dela unii studenti cá sunt acolo, me ridicá dela hotelu si me duse la locuinti'a sa frumósa din Josephstadt.

„Esci fórtu reu descrisu aici, prin cine, nu me intrebá. Nu te lasu de aici, pana nu te voiu infaciosiá la cancelariulu nostru com. Nádasdy, la ministrulu Schmerling si de va fi aici, chiaru si la archiducele Rainer, regente in absentia Majestatiei Sale.“

„Pentru Ddieu amice, dara eu nu pricepu ce trebuintia au acei barbati de statu, se cunoasca pe unu particularu, pe unu „gazetariu“, cum imi dicu unii domni in batjocura.“

„Nu'mi spune multe, eu sciu ce facu, éra tu nu'ti cunosci nici positiunea nici vocatiunea, precum vediu eu. Acum se ne punemu la mésa; dupa amiédi me ducu se te anuntiu si se'ti ceru audientia, mai ántaiu la cancelariulu nostru, apoi la ceilalti. Pe mane se stai gat'a.“

(Va urmá.)

inportantia, a caroru deslegare se astépta dela procsimulu congressu: in considerarea acestei inpregiurari de o parte, éra de alta parte a ratiuniloru, pentru cari congressele ordinari sunt prin statutulu organicu normate a se intruni numai la trei ani, — m'am aflu necesitate a me abate dela atins'a mea intentiune de a convocá congressulu ordinariu alu provinciei nóstre metropolitane in anulu curinte; totudeodata inse mi-amu rezervatu de o afacere indispensabila, a convocá la timpulu seu acelu congressu ordinariu pe 1/13 Octobre in anulu viitoriu 1881.

Dorindu a aduce acésta spre scire si orientare la cunoscinti'a deputatiloru congressuali alesi pe periodulu nou de trei ani, si preste totu la cunoscinti'a publicului nostru bisericescu chiamatu a se interesá de o desvoltare salutara a vietii nóstre publice bisericesci: me aflu totudeodata indemnatu a preveni dorintieloru comune si drepteloru pretensiuni cu acea incredintiare din parte-mi: cá in alipirea mea la bazele depuse in statutulu organicu, pentru asta-data am in vedere mai pre susu de tóte acea, cá congressulu nostru nationalu-bisericescu la procsim'a sa intrunire se aiba tóta inlesnirea de a continuá regularile, dela cari depinde ordinea si progressulu in biserica, si cá pregatirile, ce se receru spre scopulu acesta dela organele permanente ale metropoliei, se fia pentru viitoriulu congressu pe deplinu multumitóre.

Mironu Romanulu m. p.,
archiepiscopu si metropolitu.

(Biseric'a si scól'a.)

— Sibiiu, 11 Oct. n. (Afaceri de cultura.) Despartimentulu Asociatiunei transilvane Nr. III alu Sibiiului isi tinu adunarea sa generala din estimpu dumineca in 10 Oct. n. la comun'a Tilisc'a. Dupa terminarea servitiului ddieescu adunarea fu deschisa de cátra reverenti'a sa domnulu protosin-celu Ilarionu Puscariu cá directoru alu despartimentului, in sal'a scóloru noue, care este unu edificiu maretiu cu unu etagiu. Discursulu de deschidere face onóre atatu eruditiunei cátu si nobilelui zelu de care este inspiratu parintele Puscariu, cá si toti membrii familiei sale parintesci. Adunarea fu una din cele mai bine cercetate, demna de o comuna atatu de industriósa, precum e Tilisc'a si vecinele sale submuntene prea bine inpoporate; au asistatu si cátiva dd. membrii ai Asociatiunei dela Sibiiu, cum si altii din orasiulu Salisce, in fruntea loru cu onor. dn. pretoru, dn. medicu, invetiatorii scólei normale de acolo si altii multi.

Dupa deschidere dn. P. Petrescu actuariu alu despartimentului dete lectura raportului seu anuale, din care se vede unu progresu in comparatiune cu anulu trecut. In acelasu raportu s'au coprinu si ratiociniulu, dupa care s'a datu comitetului absolutoriu. Se constatá cu placere, cá dupace subcomitetulu publicase unele premie pentru elaborate diverse, acelea s'au si distribuitu acelora, caroru le fusesera adjudecate.

Dintre propunerile facute s'au adoptatu in unanimitate a domnului Visarionu Romanu, de a se infintiá bibliotece de lectura in tóte comunele despartimentului in decursulu anului 1881. Comitetului autorisatu cu intocmirea budgetului pe anulu viitoriu i se recomanda, cá cu acea ocaziune se fia cu speciala luare aminte la susu atins'a propunere, adica la castigarea de carti pentru bibliotece. Fiindu cá si conferinti'a docentiloru luase aceea si decisiune relativa la infintiarea de bibliotece, asia este cea mai buna sperantia, cá acestu scopu salutariu si de imperativa necesitate, se va realisá cátu mai curendu si cu rezultatu bunu, precum se arata de ex. la cele 21 scóle de modellu din comunele regimentului I granitariu.

A urmatu inscrierea de membrii la Asociatiunea transilvana, si au resultat aprópe 400 fl. pentru fondulu Asociatiunei. In fruntea membriloru inserisi stau trei pe viétia, adica onor. comuna bisericesca gr. or. din Tilisc'a prin venerabilele seu parochu betranu, onor. comuna politica din Tilisc'a si onor. dn. Stefanu Milea, notariulu comunei din locu, fia-care cu cáte 100 fl. v. a. Afara de acesti trei membrii pe viétia, s'au inscriu mai multi membrii, parte ordinari, cu cáte 5 fl. pe anu, parte ajutatori. Ceea ce a facutu o impressiune fórtu placuta a fostu si inpregiurarea, cá intre membrii Asociatiunei s'au inscriu nu numai câteva dómne dela orasie, ci si matrónne zelóse si nobilu simtítorie din comune rurale!

Noulu comitetu alu despartimentului, alesu se compune din urmatorii membrii:

Directoru: Dr. Ilarionu Puscariu protosin-celu.

Membrii: Antoniu Schiau, Visarionu Romanu, Corneliu Tobiasiu, Stefanu Stroia, N. P. Petrescu, Romulu Petricu.

Membrii suplenti: Dr. Nic. Olariu, Jeronimu G. Baritiu, Radu Balasiu.

De locu alu viitórei adunari generale fu destinata pe anulu 1881 comun'a vecina Cacov'a, renumita intre alte calitati bune, pentru comericiulu seu de póme, intinsu preste o parte mare a tiei si in timpulu din urma pana la Vien'a; in cátu se spune cá numai din gradine proprie ale comunei se vendu pe anu póme in suma dela cáte 10 pana la 12 mii fl.

Dissertatiunea despre pomologia, insinuata de dn. Dimitrie Comsia professoru de agronomia, din caus'a scurtimei timpului nu a potutu fi ascultata, spre mare parere de reu a publicului; speramu inse cá aceea va esi la timpulu seu in organulu Asociatiunei.

Cu unu prandiu de bucate alese, datu din partea comunei, pentru vreo 50 persóne de ambele sexe, se inchiaie acésta adunare, ce a esitu spre tóta laud'a si onórea braviloru locuitoru din Tilisc'a, cu ale caroru traditiuni economice si comerciali aru meritá se se ocupe o péna bine deprinsa in descrierea acestoru ramuri ale vietiei omenesci.

Ungari'a.

(Dela dieta.) In Nr. precedente arataramu pe scurtu starea actuala a finantiiloru Ungariei; in tabell'a ce urmédia, se póte vedé mai in detailu.

Spese ordinarie.

1. Curtea regésca	4.650,000 fl.
2. Cancelari'a de cabinetu	79,952 „
3. Diet'a tiei	1.300,301 „
4. Spesele comune cu Austri'a	31.702,136 „
5. Pensiumi centrali	130,093 „
6. Pensiumi ungueresci	4.028,751 „
7. Datoriile statului, interesse etc.	103.907,077 „
8. Pentru garantiile de procentu la cali ferate, anticipatiuni	10.718,000 „
9. Administratiunea interna a Croato-Slavoniei	5.696,453 „
10. Orasiulu Fiume cu portulu	85,040 „
11. Curtea contabilitatii statului	130,000 „
12. Presidiulu ministeriale	308,600 „
13. Ministeriulu ad personam	50,563 „
14. „ pentru Croati'a Slavoni'a	35,880 „
15. „ de interne	7.617,764 „
16. „ de finantie	42.991,600 „
17. „ de comunicatiune :	
a) pentru insusi ministeriulu	12.334,493 „
b) pentru caile ferate de statu	13.548,220 „
18. Ministeriulu pentru agricultura etc.	8.243,938 „
19. „ deculte si intract.	4.525,930 „
20. „ de justitia	9.973,767 „
21. „ de honvedu	6.484,000 „
22. Spese transitorie si investitiuni	1.516,313 „
23. Investitiuni normate	14.604,455 „
24. Spese extraordinarie comune	2.526,130 „
Sum'a	287.180,096 fl.

Venitele.

1. Venitele regulate	254.538,227 „
2. Venite transitorie	9.876.488 „
Sum'a	264.414,715 fl.

Bilantiu.

Tóte spesele	287.180,096 „
Tóte venitele	264.414,715 „
Deficitu	22.765,381 fl.

Mai sunt inse de propusu din partea delegatiuniloru in spesele comune 2.000,000 „
deci deficitulu totale face 24.785,381 fl.

In cátu pentru deficitu, nimeni, nici insusi ministrulu de finantie c. Jul. Szapáry nu crede, cá acela va fi numai atata cátu se arata in proiectulu densului, ci toti cáti cunosc de aprópe starea lucrurilor in Ungari'a, stau se jure inainte, cá acela in realitate va trece preste 40 de miliónu fl. (100 miliónu franci), inse cu atata numai sub conditiune, daca nu va fi resboiu nou la prima-vara, anume in Orientu, de nu si la Renu. Noi nu scriemu acestea conduside nu sciu ce pessimismu, nici cá ametiti de sbieratele diariiloru ungueresci ale opostiuniloru, cá-ci de si câteva din acelea facu in adeveru opostiune sincera, provocata de starea cea trista, nu numai a finantiiloru, ci si a administratiunei, la cele mai multe inse sbieratulu loru nu are altu intielesu, decátu: Dati-ve voi la o parte, cá se ne punemu noi in loculu

vostru. Calculul matematicu este acela, care ne convinge pe noi, că mai curându sau mai tardiu voru secă tôte isvórale.

In 12 ani Ungari'a propria fàra Austri'a facu datorii 750 de milióne, precum arata insusi ministrulu de finantia. Din acea suma enorma dice elu, că 694.500,000 florini s'aru fi datu numai in investitiuni, din care tier'a va avea se traga folóse reali; anume cu 270 milióne s'au facutu cali ferate de ale statului, 97 milióne se dau cá garantia sau mai bine, desdaunare la acelea cali ferate, care nici-decum nu aducu atàta venitu, cá se copere interesele la capitalurile straine. Vai de sufletulu acelu economu, sau negutiatoriu, care ia bani inprumutu, pentru cá se platésca din ei interesele (usurele) la datorii vechi facute de mai inainte, elu póte se mai mute càtiva ani sarcin'a de pre unu umeru pe altulu, dara in fine totu i se infunda odata si urmarea este falimentulu. Ferice de acei ce voru remanea cu mosiór'a, pe care nu o arde foculu, sau cu sciinti'a in capu, pe care nu 'io potu furá hotii, nici a 'io confiscá finantii.

Fondurile remase dela episcopulu Joanu Bobu.

Generatiunile moderne nu prea au de unde se scie causele pentru care s'au serbatu dilele trecute aniversari'a unui arhieru repausatu inainte cu 50 de ani, pentrucá, càti mai citescu in dilele nóstre istorii si biografii de ale betraniloru? Noi vomu insemná aci, fórte pe scurtu, numai averile materiali, lasate de episcopulu Joanu Bobu clerulu greco-catholicu si tinerimei romanesci.

Avemu de inaintea nóstra unu documentu autenticu.

In a. 1845 candu cu procesulu celu mare dela Blasiu, actorii acusera pe episcopulu Joanu Lemeni si pentru administratiunea rea a fonduriloru, pe care inse nici cá le administrá densulu. Comisiunile esmisse din porunc'a imperatului, dupa investigarile facute, au constatat apo, au publicatu prin tipariu in limb'a latina de dato 15, 19 et 22 Septembrie 1845 starea toturoru fonduriloru episcopiei remase dupa Joanu Bobu.

Scótemu aci numai pe cele principali.

Episcopulu J. Bobu pe càtu a fostu in viétia, a facutu fundatiuni in suma de M. Conv. fl. 306,270. Dupa mórte s'au mai aflatu fl. 100,000.

Sum'a totala M. Conv. fl. 406,270.

S'au in val.-austriaca 426,583 fl. 50 cr. séu in franci preste 1 milionu.

Totu in dilele lui Bobu s'au mai adunatu si dela privati sum'a de Mon. Conv. 25,782.

Mai tóte acestea fonduri erau elocate in obligatiuni austriace de statu si càteva la cass'a provinciala.

Seminariulu clericiloru avea (are si astadi) dominiulu si fondurile sale administrate separat, elocate parte mare totu la statu.

In a. 1845 acelea fonduri s'au evaluatu la sum'a de M. Conv. fl. 220,704 cr. 3 1/2, cu venitu de interese 17,559 fl. 2 1/2 cr. M. Conv. Totu atunci mai erau seminariulu datori cu interese familiile Sig. Katona, Ioanu Bartsai, Ioanu Bethlen, Franc. Ugron, C. Balog, Eug. Daniel, Sam. Vajda, Aloisia Török, Jac. Szöcs, in suma de M. C. fl. 7159 cr. 56.

Fondulu parochiloru deficienti (nepotintiosi) si alu preoteseloru veduve nu s'a infintiatu sub Bobu, ci sub Lemeni in sinodulu din 20 Oct. 1838 si crescuse pàna in a. 1845 la modest'a suma de M. C. fl. 7219 cr. 9.

Tipografi'a seminariulu avé in obligatiuni 11,715 fl. 51 1/2 cr., in numerariu 1925 fl. 24 1/2 cr. in mici datorii pe carti 738 fl. in carti legate 131 fl., in carti nelegate 32,000 fl. Sum'a totala 46,514 fl. 21 3/4 cr. Passive nimicu.

Diecile de mii numerate la statu sub titlu de subsidu in timpuri bellice sub conditiune cá statulu se nu mai cèra si dela preoti, atàtea biserici edificate si dotate de episcopulu Joanu Bobu, se le inregistredie alti; aci fia de ajunsu a reflectá, cá de ar fi numai fundatiunile de preste 400 de mii fl. adaose la cele lasate de alti episcopi, Joanu Bobu ar meritá mai multu de càtu 5—6 sute de parastase, candu se scie, cá tóte acelea fonduri sunt adunate esclusivu din veniturile dominiulu, éra nu prin colecte nici sub alte titule, ci bunaóra cá si Al. Siulatiu prin economia estrema.

Correspondentie particulare ale „Observatoriulu”.

— Clusiu, 5 Oct. 1880 st. n.

Este destulu de cunoscutu, cá din partemi de ani indelungati repetu la tóte ocasiunile, cá se nu lipsimu a dá càtu de adeseori si càtu mai solemnelu expresiune

publica recunoscintei nóstre, ce simtimu càtra acei barbati cu merite mari, cari prin faptele loru nobile si sacrificiele loru maretie, de comunu folositóre, si-au facutu numele memoritoru.

Nu ve veti mirá deci, daca la rara ocaziune, candu sum fericitu a vedea undeva o atare solemnitate, simtiu o viua bucuria sufletésca.

Una atare solemnitate am onóre a inregistrá acuma. In 3 Oct. a. c. au trecutu 50 ani, de candu a repausatu unulu dintre barbati cei mai demni de stima ai natiunei — Episcopulu Joanu Bobu.

Póte se aibe unii si alti opiniuni diferitóre despre acestu renumitu barbatu, in privintia noiei organizari ce au datu bisericei romane greco-catholice (la acarui judecata drépta se cere inse luarea in consideratiune si a toturoru inpregiurariloru respective). — Nu póte fi inse nici o indoiéla in apretierea maretieloru si straluciteloru merite ale acestui Archipastoru de pia memoria, daca privimu la fundatiunile sale maretie, prin alu caroru ajutoru intru atàta s'a inmultitu inteligentia natiunei nóstre. Uritu ar fi, ba toema unu pecutu mare, daca ne amu uitá de gradinariulu, carele a saditu atàtia pomi, ale carui fructe dulci le-au gustatu atàti tineri lipsiti, le mai gusta si pana astadi. Si daca ne revocamu in memoria inea si celelalte asiédimente ce a facutu episcopulu J. Bobu, bisericile, scótele etc. càte au edificatu si a dotatu cu cele necesarie: trebue se ne crésca inea si mai tare cea mai profunda a nóstra veneratiune ce pastramu càtra memori'a laudatului mare episcopu.

Onóre Escellentissimulu d. metropolitu si onóre Preaveneratulu Consistoriu, cá a luat u iniatiiv'a spre serbarea unui parastasu stralucitu, tinutu in 3 ale l. c. in cathedral'a din Blasiu, pentru eternulu repausu linistitu alu acestui prea demnu binefacatoru.

Lasu se descrie acea solemnitate cineva dintre aceia, cari a fostu de fatia.

Din partea mea cu viua bucuria amintescu numai atàta, cá si la Clusiu s'a serbatu totu in dio'a aceea unu parastasu splendidu, din partea P. o. protopopu si parochu Gabr. Popu, cu asistenti'a dlui capellanu J. Podóba si a dlui clericu absolutu Valeriu Popa.

La finea cultulu divin s'a tinutu si o vorbire, nenumandu-se in scurtu, meritele fericitulu, si intre aceste pomeninduse si acela, cá daca la Clusiu noi greco-catholicii avemu o casa parochialu asia de acomodata, si biserica de si mica, dar frumósa etc. etc., tóte aceste avemu a le multiami generositateli episcopulu Joanu Bobu.

Candu am asistatu la acésta festivitate petrun-dietóre si m'am uitatu la portretulu celebratulu, (pe care noi l'amu cunparatu din o collecta si l'amu asiédiatu cu mare ceremonia inainte de càtiva ani in s. biserici'a nóstra) mi s'a parutu cá si cum asiu vedea din fatia acelu neuitatu archipastoru esprimendu-se o satisfactiune, cá vede cum poporulu adunatu isi aduce aminte de elu cu atàta pietate, inea si la 50 de ani dupa trecerea sa din viétia.

Me magulescu cu speranti'a, cá nu numai in Blasiu si Clusiu, ci si aiurea s'a serbatu parastasu pentru fericitulu. — Daca sum bine informatu, aci in apropiarea nóstra s'a mai tnutu atare servitiu divin u jubilaru si la Cl. Monostur, la Fenisiulu sasescu, Gelau, Ocn'a-Desiulu precum si la Ormani — cá loculu nascerei episcopulu Joanu Bobu.

Recunoscintia este un'a dintre cele mai frumóse virtuti, manifestarea ei solemne nu numai cá e una datorinti'a nobila, dar este si unu vehiculu accesibilu si fórte puternicu spre redesteptarea natiunei din inertia. — Exercitarea acestei virtuti prin aretarea càtu mai serbatorésca a recunoscinteli nóstre càtra binefacétoru, chiaru noue romaniloru ne este de o insemnatate fórte mare; de órece nimicu nu indémna mai multu la fapte bune, si nimicu nu e in stare a ne desteptá din letargi'a si nepassarea (in care — dorere — de càtuva timpu éra amu inceputu a ne cufundá), de càtu marirea si gloriificarea solemna a numeloru acelor, cari si-a castigatu unu titlu de dreptu la recunoscintia nóstra eterna.

Chiaru din acestu punctu de vedere, inea in anii 1867 si 1868, in adunariile generali ale Asociatiunei nóstre trecute in Clusiu si Gherl'a, am facutu mai multe propuneri, dintre cari unele privescu toema cestiunea cum se póte dá expresiune mai désa si mai frumósa recunoscinteli càtra barbati bine meritati ai nostri? Tóte acele propuneri modeste au fostu primite din partea Asociatiunei cu mare bunavointia, si punerea loru in viétia a fostu mai de multe-ori concrediuta preonoratulu comitetu. Eu fuseiu provocatu se dau insumi parerea mea in scrisu, cum s'ar potea realisá acele propuneri mai usioru? Am satisfacutu indata recercarei pr. on. domnu secretariu alu II-lea de atuncea alu Asociatiunei, aratandu intr'o epistola lunga detaliatu, cá cele mai multe propuneri. fara spese si fara mari inpedecari se potu executá usioru. numai vointi'a firma se nu lipsésca. — Vointi'a credu cá nici a lipsitu; dar mi se pare cá a lipsitu timpulu necesariu pentru pr. on. domni esmisi din sínulu comitetulu spre opinare; de órece din r. l. tiunea acelor, publicata si in diariulu Asociatiunei, m'am convinsu, cá numai superficialmente a cetitu atatu propunerile mele (publicate in Nr. 15—18 din anulu 1870 alu „Transilvaniei”), càtu si epistol'a mea susu amintita. — Prin urnare dupa atàta ostendéla càtu mi-am datu cá se se mijlocésca odata realisarea propuneriloru mentionate, cu dorere constatediu cá numai fórte puçinu am vedutu realisatu. Intru adeveru, antecedentiele acestea anevoia se póte se marésca zelulu óre-cuiva; ba de mare cantitate de zelu trebue se dispuna omulu, cá se nu'si pèrda tóta voia de a mai lucrá.

Toti membrii pr. on. comitetu au fostu si sunt si astadi cunoscuti natiunei intregicá barbati zelosi, distinsi si binemeritati; pe toti am onóre a'i numerá intre ómenii mei cei mai buni, respective intre amici mai stimati; cu atàtu mai puçinu voiescu deci a invinovati pe careva; dar dupace am firm'a convingere, cá reali-

sarea acelor propuneri modeste aru aduce rezultate fórte salutarie natiunei nóstre iubite, prin redesteptarea unei viua interessare pentru afecerile nóstre; si dupace vedu in tóta diu'a cu dorere, cá de o atare redesteptare ce lipsa mare avemu — se'mi ierte acei prea pretiuti confrati, daca nu am potutu inchiaia aceste sire, fàra cá se me servescu de ocaziunea binevenita a mai provocá si rogá cu tóta onórea, cá baremu acum, dupa 13 ani se scóta éra din pulverea archivelulu acele propuneri si se nu mai amane a le realisá.

Ladislau Vajda.

Sciri diverse.

— (Inmormentarea lui M. C. Epureanu.) Siciulu a ajunsu in Berladu luni sér'a in 22 Sept. st. v.; la gara a fostu primitu de autoritatile civile si de o garda de onóre, apoi depusu sub catalfalu in salonulu garei.

A dou'a di marti, a sositu delegatiunea comitetulu partidulu conservatoru, compusa din dd. P. Mavrogheni, T. Rosetti, Al. Zisu, P. Teulescu si V. Hiotu; d. Lascaru Catargiu sosise inea din ajunu.

D. Tiriakiu, ministru de interne, intempinase remasitiile mortuare la granitia, si la inmormentare representa gubernulu.

Din partea A. S. R. unu adjutantu domnescu, d. Grecianu, sositu de mai inainte cu d. generalu Zefcari, depuse o coróna frumósa de trandafiri albi si de vioarele.

Delegatiunea comitetulu conservatoriloru a depusu o coróna marétia de vioarele, cu o funda de pantlica alba, pe ale carei capetaie (doue) se citea in litere de aur: „Memoriei lui Manolache Costachi. — Comitetulu partidulu conservatoru.”

La órele 11 a. m. a inceputu servitiulu religiosu.

Inea de deminétia, orasiulu érá totu in misícare.

La 11 si unu sfertu siciulu, incarcatu de coróna, a fostu asiédiatu pe carulu funebru si cortegiulu a pornitu pe bulevardu spre strad'a cea mare.

Totu orasiulu érá in doliu, tóte prevaliile inchise.

Cortegiulu s'a opritu in fati'a bisericei din piati'a domnésca, zidita de famili'a Epureanu.

La biserica s'a facutu slujb'a cea mare; dupa aceea primariulu Berladulu a rostitu càteva cuvinte in numele orasiulu si d. Teodoru Rosetti o cuvintare prin care a facutu apeteos'a repausatulu.

Dela biserica cortegiulu a pornitu spre cimitiru.

De-asupra grópei s'a cetitu cea din urma rogatiune. (Romani'a libera.)

— (Necrologu.) Sofi'a Pascu cu fiic'a ei Valeri'a, precum si Joane Becineaga advocatu in Versietiu, cu ànim'a sfasiata de dorere anuntia mórtea multu iubitei loru fiice respective sora si soçia

Livi'a Becineaga,

nascuta Pascu, carea in urmarea unui morbu indelungatu, in 8-lea Octobru 1880 st. n. la 8 óre deminétia in alu 26-le anu alu etatiei sale a adormitu in domnu!

Remasitiile pamentesci s'au inmormentatu in cimitierulu gr. ort. din locu in 10 Octobru st. n. la 4 óre dupa médiadi.

Versietiu, 8 Octobru 1880 st. n.

Fia-i tierin'a usióra si memori'a eterna!

— (Balu romanescu.) In sér'a de 18 l. c. se va dá in sal'a dela „Imperatulu romanu” unu balu in favorulu fondulu de teatru, acarei adunare generala a fostu convocata pe dilele de 17 si 18 Octobru st. n. aici la Sibiu.

Comitetulu arangeatoru, avendu in vedere frumosulu si laudabilulu scopu, caruia este destinat venitul eventualu, are onórea a invitá prin acésta pe onor. publicu romanu din locu si giuru la acestu balu, rogandu'lu totuodata cá se participe in numeru pe càtu se va pótea mai mare. Totu cu ocaziunea acésta isi permite a invitá si pe acésta cale, pe toti p. t. membrii casinei din locu, impreuna cu onor. d-loru familii, precum si pe intregulu p. t. corpu de oficiari ai garnisónei acestei cetati, prin acaroru presentia Comitetulu arang. se va simti onoratu si deobligatu. Inceputulu balulu la 8 1/2 óre sér'a.

Sibiu, 10 Octobru st. n. 1880.

Comitetulu arangeatoru.

N. B. Bilete à 1 fl. de persóna, logea mare 3 fl. 50 cr., logea mica 2 fl. se afla de vendiare in dilele de 17 si 18 Octobru st. n. 1880, dela 3—5 óre p. m. in sal'a „Asociatiunei transilvane” strad'a Cisnadii Nr. 7, precum si sér'a la cassa.

Oferte marinimóse se voru cuitá prin diarie.

— (Advocatur nou.) D-lu Simionu Margineanu si-a deschis in Brasiova cancelari'a sa de advocatura. I dorimu o bogata clientela.

— (Program'a) concertului ordinariu alu Reuniunii romane de cantari din Sibiu, care va avea locu Domineca sér'a in 17 l. c. este urmatórea: 1. a) Diminéti'a de Lenz, b) Cimpoieriulu de C. Weiwurm. 2. Grand Polonaise de C. M. Weber op. 21 pentru piano. 3. a) Codrulu de Lenz, b) Viati'a tiganiloru de B. Schumann. 4. a) „Odata si acuma“... de T. Georgescu, b) „De pe verfulu acestui munte“ de Mezzetti pentru supran solo. 5. Trei coruri si o arie din Precios'a de C. M. Weber. 6. Cuintetu din oper'a „Fluierulu fermecatu“ de W. A. Mozart. 7. Tat'a mosiu de Flechtenmacher.

— (A dou'a conferentia in limb'a franceza a d-nei M. Abbadie) a fostu totu asia de bine cercetata, cá si cea prima. De astadata d-n'a professóre a facutu cu multu spiritulu si cu o verva uimitóre analis'a si comentariulu comediei L'avare alu Molière, recitandu cá si in rendulu trecut, câteva din cele mai interesante si mai vesele scene ale acelei comedii a neintrecutului classicu francesu. Ór'a a dou'a a conferentiei a fostu consacrata liberei conversatiuni in limb'a franceza intre d-n'a professóre si auditoriulu seu, asupra materieloru celor doue conferentie avute. In modulu acesta publiculu 'i se ofere ocaziune de a se exercitá in conversatiunea franceza si de a isi corege erorile gramaticali, de accentuare si exprimare.

Pentru conferentiele viitóre, carora le va premerge o 1/2 óra de conversatiune libera, d-n'a Abbadie ne-a promis a vorbi despre eroinele revolutiunii franceze, a ne face o paralela intre doue femei celebre, a ne dá biografi'a unei femei de renume european si a altoru femei celebre, fara distinctiune de tíera si nationalitate. La dorinti'a mai multora, órele pentru conferentie voru fi Dominec'a dela 5—7, éra nu cá pana acuma dela 3—5.

— (Hymen.) Dómn'a An'a Broté nascuta Triandafilu si d-lu Eugenu Broté, proprietariu si asesoru consistorialu din Sibiu, si-au serbatu cununi'a loru in 21 Septembrie st. v. a. c. in Bucuresci la biseric'a St. Nicolae (Lucaci).

— In 10 l. c. d-siór'a Maria P. Foica s'a incredintiatu cu d. Juliu J. Danu, candidatu de pretia.

— (Constituire.) Membrii societati „Inocentiu Micu Clainiane“ dupa unu intervalu de trei luni se vedu de nou intruniti si cá reinviati si insufletiti saluta impreuna palestr'a museloru.

In 7 a l. c. la 12 1/2 óre se adunara in muzeulu celu mare, spre a'si alege biuroulu pe an. scol. 1880-1.

Vas. B. Muntenescu deschide siedinti'a prin o vorbire bine cugetata, dupa care se procede la alegerea oficialiloru, fiindu presenti 52 membrii. De presiedinte se alese Josifu Stupineanu teol. in a. IV; de notariu alu corespondentiloru Ioanu Brandieu teol. in a. IV; de redactoru alu fóiiei „Furnic'a“ Vas. B. Muntenescu teol. in a. IV; de casariu Corneliu Pecurariu teol. in a. III; de controloru Ales. Bene teol. a. II; de bibliotecariu Elie Campeanu teol. in a. II; de notariu alu siedintiloru Jos. Lita teol. in a. I.

Societatea acésta contédia si in venitoriu pe spriginulu caldurosu alu binevoitoriloru sei.

Blasiu, 9/10 1880.

In numele societati

Jos. Stupineanu m. p., I. Brandieu m. p.,
presiedinte. not. coresp.

Bibliografia.

(Urmare.)

Dupa primul auctoru dr. Radoslov Radic, in partile Ungariei de astadi au fostu locuitori serbi inainte de venirea magiariloru; locuitorii din tota Ungaria, serbi, romani, bulgari, rusini (ruteni), slovaci, moravi, pe candu adoptasera pana la a. 900 dela Chrs. religiuinea christiana, se tneau toti de biseric'a bizantina; regele Stefanu a persecutatu numai puçinu ritulu resaritentú, éra persecutiunea cea mai furiósa s'a inceputu mai virtosu sub regele Ludovicu I care ar fi cerutu dela pap'a Innocentiu VI voia de a esterminá ritulu resaritentú (1355). Escursiunea istorica alu R. Radic este incarcatu de citate istorice, mai virtosu latinesci si slavonesci, ici-colo si in alte limbi, este inse prea unilaterala si scrisa cu ura calugarésca de prim'a proba Elu inale recunósce indata la pag. 2, cá daca magiarii

s'au abatutu in sec. X dela ritulu orientale si adoptandu pe celu apusénu s'au supusu totu-odata la iurisdictiunea patriarchulu din Rom'a vechia, caus'a se póte aflá in iubirea de comoditate, mai pe romanesce, in lenea calugariloru greci. Vedi bine, cá celu care muncesce mereu, nu va fi nebu nu cá se'si impartia fructele fatigeloru sale cu toti trantorii. De altmintrea R. Radic nu prea este in stare, fatia cu nenumeratele documente ce'i stau de inainte, a se inaltá cu ide'a acolo, unde in dilele nóstre ajungu chiaru si capetele mediocre, cá adeca propagarea christianismulu la popórale pagane dupa unu ritulu séu altulu, au avutu in cele mai multe casuri totu numai scopuri politice, scopuri de a subjugá tieri si popóra pentru familii domnitóre si aristocratii. De nu ar fi fostu acésta, popórale christiane nu aru fi avutu nici o cauza indestulata de a se macelá intre sinesi cá férele carnivore, nici a'si devastá tierile cu focu si sabia din caus'a cartiloru rituali séu a dogmeloru, din care ele nici pana in diu'a de astadi nu intielegu nimicu pe lume, cá nu le intielegu nici calugarii loru. In cátu pentru iesuiti, pe carii cuviosii'a sa 'iar inferá in frunte, auctorulu n'au ajunsu nici la atáta, cá se distinga intre catholicismu si iesuitismu, si nici cá se afle din istoria, cá adevératii dascalii, profesori, instructori ai iesuitoru au fostu calugarii orientali, cari de nu aru fi atátu de lenesi precum sunt si dervisii mohamedaniloru, aru fi intrecutu de multu pe toti iesuitii in practicele loru; dara calugarii din Orientu sunt lenesii pamentului, nu le place se invetie nici se osteneasca; atáta numai, cá sunt dela natura multu mai ísteti si mai destepti de cátu toti calugarii din apusu, apoi si au a face mai totu cu popóra semibarbare, pe care le potu duce usioru de capestru. Ignatiu Loyola a invetiatu art'a sa in insulele grecesci ale Marei mediterane.

Facédu abstractiune dela bigoteria, care stá fórtu reu unui „doctoru“, fia elu doctoru in ori-ce facultate, aflamu in schiti'a sa istorica câteva date fórtu bune, anume:

pag. 35—35 despre captivitatea lui Georgie Brancovicu, frate alu mitropolitulu Sava celu torturatu de cátra Mich. Apaffy prin aristocratii sei. Ministrii si consiliarii imperatulu Leopoldu I atátu se temea de acelu Georgie, in cátu dupace au fostu si acela tradatu totu de ai sei, cá si altii in dilele nóstre si inchisu in cetatea Eger din Boemi'a, nici la intervenirea Rusiei nu l'au liberatu, éra candu a mersu deputatiunea serbésca cá se'lu céra, si se întrebe din ce cauza ilu tñu in captivitate, ministrii cu Collonich in frunte ii detersa frapantulu respunsu: „Nihil mali fecit, sed sic ratio status poscit“ Nu a facutu nici unu reu, dara asia cere interessulu statulu.

Astadi este o natiune intréga, cá de trei milióne, venduta, tñuta in captivitate, si daca 'iai strimtorá se'ti spuna caus'a, nu ti-ar potea raspunde in cugetu curatu altu-ceva, de cátu: Nihil mali fecit, sed sic ratio status poscit.

pag. 58 Art. XXVII ungurescu din a. 1791, prin care biseric'a orientala fu indigenata in Ungaria, explicatu.

pag. 60 despre legile furióse de magiarisare dintre anii 1840—1847 pana a voi se cassedie si ritulu resaritentú.

pag. 61. Tirani'a din Ungaria descrisa in termini tari.

pag. 62. Mitropolitulu patriarchu Josifu Raicici dice ministriloru austriaci in acte publice, cá aceia insiéla si mintu, éra ministrii o baga pe maneca.

pag. 63. Dice, cá mitropolitulu Andreiu Siaguna fusese instrumentulu gubernulu centrale, cá prin elu se produca desbinarea in biseric'a orthodoxa, adeca in casulu de faciá, cá romanii se scape odata de spoliatiunile calugariloru si ale popiloru serbesci.

pag. 67 isi bate jocu de unele doctrine din dreptulu canonicu alu lui Siaguna, numindu-le „zum mindesten ein denkwürdiger Unsinn, der wohl nicht der Ehre einer Widerlegung würdig ist.“

Cei interessati in cestiuni de acestea, voru ceti cartea intréga; noi trecemu totu in fuga la cealata.

(Va urmá.)

Ne-au mai venitu la redactiune si urmatórele noutati literarie:

— Elemente de Aritmetica pentru incepetorii din scólele primarie, de Panteleimonu Dima, professoru de Matematica si Fisica la gimnasiulu romanu ort. or. si directoru la scól'a societati neguitoriloru romani de comerçiu levantinu din Brasiova. Editur'a autorulu. Brasiova 1880. Tipografi'a Löw, Gerula et Comp. Pretiulu unui esemplariu brosiuratu 30 cr.

In locu de ori-ce alta recomandare, ce anu potea face acestui manualu de aritmetica a d.P. Dima, care este unu vechiu si cunoscutu professoru alu gimnasiulu din Brasiova, ne marginim a atrage asupra lui atentiunea toturoru d-niloru profesori si docenti, punéndule in vedere prefatiunea d. autoru, care se exprima in terminii urmatori:

„Lips'a unui manualu metodicu de aritmetica m'a indemnata a scrie acésta carticica. Am consultatu in privinti'a metodei cele mai noue si mai renumite opuri, nu am prin urmare nici decum pretensiunea a fi produsu ceva originalu. Uniculu meu meritu póte fi numai de a fi facutu o alegere potrivita. In cátu am corespunsu asteptariloru preste totu, se judece, fara patima, cei competenti.

In privinti'a procederei in instructiune fia 'mi permis a atrage atentiunea Domniloru invetiatori asupra unui punctu, care eu ilu aflu destulu de momentosu. In tóte obiectele de invetiamentu, cu deosebire inse in aritmetica, se cere, cá scolarii se puna unu fundamentu siguru. Din caus'a acésta subscrisulu sunt de parere, cá Domnii invetiatori la predarea obiectulu din cestiune, se nu mérga mai departe la alte teme, pana

ce nu voru avea deplina convingere, cá majoritatea scolariiloru au intielesu deplinu cele propuse. Afara de acésta este consultu, cá cele invetiate se se repeteze cátu se póte de desu. In modulu acesta, credu, se va potea face progressulu dóritu.

In fine rogu pe toti, cari se interessédia de progressulu tinerimei, a 'mi comunicá neajunsurile, ce le voru intimpiná in acésta carticica, cá in viitoru se le potu evitá, esprimandule de acum profund'a mea multiamita pentru binevoitorulu concursu“.

Brasiova, in 13/25 Septembrie 1880.

Autorulu.

— Declaratiune in caus'a limbei romane. Din partea intielegentiei romane din comitatulu Satu-Marelu. Compusa de Joane Marcu, protopopu si parocu in Satu-Mare. Cu literale pressei libere din Satu-Mare. 1880.

— Au aparutu de subt tipariu in tipografi'a lui W. Krafft in Sibiu si se afla de vendiare in tóte librariile (in Bucuresci la Ig. Haimann)

„Amiculu Poporulu“, calindaru pe anulu comunu 1881. Compusu de Visariunu Romanu. Anulu XXI. Pretiulu 50 cruceri séu 1 leu 50 bani.

Coprinsulu: Cronologi'a pe anulu 1880. Pascalia séu semnele cronologice. Serbatorile si alte dile schimbátore. Cele 12 zodii din calea sórelui. Cele 4 anu-timpuri. Intunecimi. Regintele anulu. Calindaru iulianu si gregorianu cu serbatorile, dilele numeloru, evangeliile dumineciloru. Tabel'a termineloru pentru insemnarea acelor dile preste totu anulu in cari cade vreunu terminu. Conspectulu lungimei dileloru. Sistem'a planetara a sórelui. Calindaru evreicu. Calindaru istoricu. Calindaru agronomicu pentru afaceri in fiacare luna. Genealogi'a caseloru domnitóre. — Mersulu caliloru ferate. I. Prim'a cale ferata transilvana. II. Calea ferata orientala unguresca. III. Linia Aradu-Timisior'a. — Calindaru postal. Serviciulu telegraficu. Mesur'a de distantia. Têrgurile in ordine alfabetica din Transilvani'a, Ungari'a, Banatu si Romani'a. Diferentia de timpu intre puncte indepartate. Tabel'a comparativa despre unitatile de moneta a diferitoru state. Tabel'a de procente pentru intabulatiuni. Tabel'a de interesse cu 5 si 6%. Cheia pentru fixarea numerulu dileloru intre doue termine. Inpartirea veniteloru, speselor, simbielor si a altoru sume anuale, pe partile singurite ale anulu. Scar'a tasceloru de timbru. — Foi pentru invetiatura si petrecere: Sfantulu Andrei. (Novela). Tax'a pentru scutire dela militie. Mesurile cele noue. Joanu C. Brateanu (cu ilustratiune). Alexandru Papiu Ilarianu (cu ilustratiune). Nestatornicia. Consilii, date de unu betranu unui tineru. Contabilitatea in economia casei. Turd'a si inpregiurimea ei (cu ilustratiune). Tractarea si conservarea mijlóceloru de nutre-mentu. (Fine.) Dragomirna (cu ilustratiune). Notitie economice. — Poesii: Blestemulu pastorulu. Elegie la o tinera féta. Invocatie. Cantece si sarutari. La diu'a aniversara. Portretulu ei. Michaiu si Caleulu. La dreptulu celu mai tare. Cantecu nationalu. Betranulu si copil'a. Doin'a iubirei. Trei paseri. Tu. Hor'a dela Plevn'a. Poesii poporale din Transilvani'a. Poesii poporale din Romani'a in partile Oltulu. — Varietati: Sentintie si adevéruri. Etatea animaleloru. — Gacituri: Siarade. Enigme. Aritmografu. Logografu. — Umoristicu: Bab'a si draculu. Posne. Epigrama. — Anunciuri pe 16 pagine.

Abonamentu nou la

„Observatoriulu“.

Prin acésta se deschide abonamentu nou pe triluniulu Octobré — Decembre a. c. si anume:

cu 2 fl. v. a. in laintrulu monarchiei,
cu 2 fl. 50 cr. séu 6 franci in strainetate.

Acei p. t. domni abonati alu caroru abonamentu espira cu ultim'a Septembrie st. v. sunt rogati a'si reinnoi abonamentulu de timpuriu, pentru cá se nu suferé intreprere in espedarea diariulu.

Bani de abonamentu se transmitu mai usioru si mai siguru prin asemnatiuni postale (mandate) de a dreptulu la: „Observatoriulu“ in Sibiu.

Esemplarie complete mai avemu numai dela 1/13 Juliu a. c.

Condituniile de abonamentu se potu vedea in fruntea diariulu.

N. B. Cu Nr-lu de astadi 79 se incháie triluniulu Juliu—Septembrie si se incepe triluniulu Octobré—Decembre 1880. Reclamatii pentru Nrii neprimiti, ne rogamu a se face in terminu celu multu de 8 dile.

Redactiunea.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

9 Octobré st. n. in Sibiu:

		1 hectolitra	fl.
Grâu, dupa calitati	1	6.70—7.70
Grâu, amestecatu	1	5.20—6.20
Secara	1	5.20—5.60
Papusiua	1	4.80—5.20
Orliu	1	4.10—4.50
Ovesu	1	1.90—2.30
Cartofi	1	1.60—2.—
Mazare	1	6.—7.—
Linta	1	9.—10.—
Fasole	1	5.—6.—

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.